

Поттикнување на принципите за бизнис и човекови права

Проектот е финансиран
од Европската Унија

KONEKT

Бизнис Конфедерација
Business Confederation

До: г-а Мила Царовска

Министерка за труд и социјална политика

Предмет: Препораки за политиките за спроведување на Водечките принципи на ОН за бизнисот и човековите права

Почитувана г-а Царовска,

Со овој допис сакаме да упатиме препорака до Владата на Република Северна Македонија да демонстрира засилена посветеност за заштита, почитување и унапредување на човековите права во бизнис секторот преку **започнување формален процес на подготовка на Национален акциски план за Водечките принципи на Обединетите Нации за бизнисот и човековите права.**

Водечките принципи за бизнис и човекови права ([ВПОН](#)) беа усвоени од Советот за човекови права на Обединетите нации во 2011 година и претставуваат продолжение на напорите за унапредување на стандардите за општествена одговорност и добро управување на компаниите започнати со десетте принципи на Глобалниот договор на Обединетите нации. Овие принципи се базирани на рамката „заштити, почитувај и правни лекови“ и се темелат на:

- Обврски на државите да ги почитуваат, заштитуваат и исполнуваат човековите права и основни слободи;
- Улогата на деловните претпријатија да работат во согласност со сите применливи закони и да ги почитуваат човековите права;
- Потребата правата и обврските да бидат пропратени со соодветни и ефективни правни лекови во случај на нивно прекршување.

ВПОН се состојат од 31 принцип и претставуваат прв глобален стандард за почитување и превенирање на ризици од нарушување на човековите права од страна на бизнис секторот. Компаниите заедно со Владите широм светот и во ЕУ работат на имплементирање на ВПОН и усогласување со воспоставените стандарди. Посветеноста кон оваа цел државите ја преточуваат во донесување на Национален акциски план (НАП) за ВПОН кој се креира по востановена методологија. Европската Унија во својата стратегија за општествена одговорност на претпријатијата препорачува членките, како и земјите-кандидати за членство, да усвојат НАП за ВПОН. Во повеќето членки на ЕУ се одвива процесот на донесување и спроведување на НАП, а досега 15 земји од ЕУ веќе имаат усвоено ваков документ.

Со цел да ги поттикне релевантните институции и компаниите во земјата да се вклучат поактивно во унапредувањето на човековите права, Делегацијата на Европската Унија во периодот март 2018-декември 2019 преку Европскиот инструмент за демократија и човекови права (ЕИДХР) го поддржа проектот „[Поттикнување на принципите за бизнис и човекови права](#)“, кој е спроведуван од Конект во партнерство со Бизнис Конфедерацијата. Проектот го поттикнува активното учество на релевантните чинители во политичкиот дијалог, ја подигна свесноста во однос на ВПОН и придонесе кон подобрени капацитети и знаење во врска со ВПОН. Со овој допис укажуваме на важноста овие напори и процеси да продолжат, да се формализираат и одржливо да градат систем на заштита и унапредување на човековите права во бизнисот. Стоиме на располагање и понатаму да го помагаме овој процес со ресурсите, експертизата, сознанијата и меѓународните контакти со кои што се стекнавме во текот на проектот.

Поттикнување на принципите за бизнис и човекови права

Проектот е финансиран од Европската Унија

KONEKT

Бизнис Конфедерација
Business Confederation

На почетокот на проектот беше направено [Истражување за почитувањето на човековите права во бизнис секторот](#) кое го анализира степенот на запознаеност на релевантните чинители со концептот на ВПОН и степенот на усогласеност на работата на компаниите со нив и дава осврт на регулативата поврзана со заштита на човековите права во компаниите. Истражувањето, покрај другото, констатира дека освен постоечката правна рамка која уредува одредени аспекти од влијанието на компаниите врз човековите права, има потреба од дефинирање национална стратегија во поглед на промоција на ВПОН преку стратешки план и мерки кои ќе ги поттикнат компаниите да ги унапредат стандардите во работењето над она што претставува законска обврска. За илустрација, во пракса мал број компании применуваат суштински приод кон заштитата на човековите права. Само 28,8% од вклучените компании прават проценка на ризиците поврзани со човековите права, а 13,6% потоа преземаат некаков обмислен пристап во оваа насока.

ВПОН беа преведени на [македонски](#) и [албански](#) јазик, а како дел од проектот воспоставена е и **меѓу-секторска работна група како платформа за дијалог во врска со ВПОН меѓу засегнатите страни** - релевантните институции, синдикатите, стопанските комори и граѓанските организации (Прилог – листа на членови на меѓу-секторската работна група). Групата на своите состаноци во повеќе наврати дискутираше за потребата од усогласување на националните политики со ВПОН.

Врз основа на наодите од истражувањето, претходните дискусии и консултативниот процес на меѓу-секторската работна група како и компаративните искуства од ЕУ прибирани во текот на проектот, особено оние обезбедени преку студиска посета во Германија (декември 2019), Меѓу-секторската работна група се согласи дека е потребен стратешки приод во интегрирањето на ВПОН во политиките на нашата земја преку изготвување и усвојување на Национален акциски план (НАП) за имплементација на ВПОН.

Во оваа насока, **препорачуваме Владата да донесе формална одлука за започнување процес на подготовка на Национален акциски план за Водечките принципи на ОН за бизнисот и човековите права.** На овој начин, Владата на РСМ ќе ја преземе обврската за заштита и правни лекови против влијанија врз човековите права предизвикани од бизнисот согласно ВПОН и ќе испрати силна порака дека сите компании имаат обврска да ги почитуваат човековите права во водењето бизнис. Воедно, преку ваквата иницијатива, Република Северна Македонија ќе биде првата земја во Западен Балкан којашто го отпочнала процесот на изготвување на НАП и ќе ја демонстрира својата посветеност кон усогласување на политиките со законодавството на ЕУ како и со глобалните текови во доменот на човековите права.

Согласно на [Насоките за НАП од Работната група на ОН](#) кои се однесуваат на процесите на донесување на НАП, препорачуваме подготовката на НАП да се одвива преку **широк консултативен процес** кој ќе ги вклучи сите засегнати страни, а ќе биде **предводен и координиран од Министерството за труд и социјална политика** како институција во чија надлежност се клучните области во кои се јавуваат најчести прекршувања на човековите права од страна на компаниите (работнички права, безбедност и здравје при работа, синдикално здружување, дискриминација итн). Предлагаме веќе воспоставената меѓу-секторска работна група да добие задача да го отпочне процесот на консултации за изработка на НАП и да помогне во поврзување и вклучување на сите релевантни институции и останати чинители.

Врз основа на искуствата и анализите од досегашното промовирање и поттикнување на ВПОН во нашата земја, првично ги идентификувавме празнините во имплементацијата на ВПОН од страна на државата и бизнисите на коишто треба да им се посвети внимание при подготовката на НАП и тоа:

Поттикнување на принципите за бизнис и човекови права

Проектот е финансиран од Европската Унија

КОНЕКТ

Бизнис Конфедерација
Business Confederation

▶ **Водечки принципи 1 и 3**

- ▶ Предизвици во доследно спроведување на законите и еднаков третман кон сите компании
- ▶ Предизвици во однос на работничките права вклучително и правото на синдикално здружување
- ▶ Потреба од унапредување на социјалниот дијалог и колективното договарање преку локални совети, на национално ниво итн.
- ▶ Поголема ранливост за прекршување на човековите права во одредени економски сектори и кај одредени ранливи општествени групи
- ▶ Негативни влијанија врз животната средина особено загадување на воздухот, почвата и водата

▶ **Водечки принципи 4 - 6**

- ▶ Недостаток на чекори заштита од злоупотреби и унапредување на човековите права кај:
  - ▶ Претпријатијата во државна сопственост
  - ▶ Во договорните односи на државата со компаниите (на пр. имплементација на конвенцијата на МОТ за трудови клаузули во јавните набавки)
  - ▶ Претпријатијата што добиваат финансиска поддршка и преференцијален третман од државата

▶ **Водечки принципи 11 - 17**

- ▶ Релативно ниско ниво на свесност кај компаниите, претежно декларативни заложби
- ▶ Мал број компании прават проценка на ризиците по човековите права и применуваат нефинансиско известување
- ▶ Речиси воопшто не се третира аспектот на ланците на добавувачи и деловни партнери
- ▶ Недостаток на стимули за компаниите, препознавање на добри практики и меѓу-секторски иницијативи во овој домен

▶ **Водечки принципи 25-27**

- ▶ Предизвици во пристапот до државни судски механизми во случај кога компаниите ги повредуваат човековите права
- ▶ Ниско ниво на примена на вонсудски механизми

▶ **Водечки принципи 28-31**

- ▶ Ниско ниво на воспоставени системи на недржавни жалбени механизми

Дополнително, неопходни се напори за зголемување на видливоста на темата како и за подигнување на јавната свест за ВПОН кај социјалните партнери и сите засегнати страни.

Ви благодариме на издвоеното време и се надеваме на можност да оствариме средба на која би ги образложили и дискутирале нашите препораки. Во прилог документите што се напоменати во овој допис и дополнителни информации.

Со почит,

Никица Кусиникова
Здружение Конект

